

(י' וז"ל: היו לפניו שתי נרות דולקות או כבויות, נתכוין לכבות זו וכבה את זו להדליק זו והדליק את זו חייב, שהרי עשה מן המלאכה שחשב לעשותה עכ"ל.

והשיג עליו הראב"ד והובאו דבריו בכס"מ וז"ל: ואני תמה, איך חשב כזאת, שאם חשב ללקוט תאנים ואחר כך ענבים ונהפך הדבר יהיה פטור, וכשחשב להדליק את זו והדליק את זו יהיה חייב, זה שעשה כל המלאכה שחשב לעשות פטור, וזה שלא עשה כלום יהיה חייב, זהו תמהון לבב עכ"ל.

★ ★

וכתב בספר אבני נחושת (סי' ס"ז אות צ') די"ל דשאני מתכוין ללקוט תאנים תחלה ואח"כ ענבים ונהפך הדבר שליקט ענבים ואח"כ תאנים שפטור, כיון דמחשבה זו שחישב ללקוט תאנים תחלה הוי מחשבה שיש בה קפידא - שילקוט דוקא כסדר זה, דמסתמא יש לו יותר צורך בתאנים מבענבים, ומאחר שחושש דילמא אם ילקוט ענבים תחלה לא ישאר לו פנאי ללקוט תאנים, מש"ה הוא רוצה ללקוט את החביב עליו תחלה, ונמצא דהשתא שליקט ענבים תחלה ובשעה שליקט ענבים סבר שליקט תאנים, נעשתה המלאכה בשינוי, ממאי שחישב והקפיד דוקא לעשות כן, לכן מופקע שפיר ממלאכת מחשבת.

מוש"כ בהיו לפניו שתי נרות דולקות ונתכוין לכבות את זו וכבה את זו, דמכיון דאותן שתי נרות הן שוות, אין שום סיבה לחשוש שהקפיד דוקא לכבות את זו ורק לאחר מכן את זו, ונמצא שלא נעשה המלאכה בשינוי ממחשבה כזו שיש בה קפידא לעשות דוקא בסדר זה ולא אחרת, דהוא לא הקפיד אלא שיכבה נר אחד לפי דסגי ליה בנר אחד, וע"פ מקרה חישב לכבות את זו ולא את זו, ומש"ה אע"ג שעשה להיפך ולא כבה את זו שחישב לכבות, לא חשיב שינוי מחשבה הפוטרת.

וזה י"ל כוונת הרמב"ם שכתב שהרי עשה מן המלאכה שחשב לעשותה, ר"ל דעיקר קפידא שלו לא היתה אלא לכבות אחת או להדליק אחת - ונתקיימה מחשבתו בזה, ומש"ה הוי שפיר מלאכת מחשבת ודו"ק היטב.

★ ★

ובשניות, ותמה הראב"ד והה"מ שבחייבי לאוין ובשניות איזה עונש יש בשוגג, הרי אין קרבן רק בחייבי כרת, ותירץ הכס"מ דהיינו שהוא חייב בדיני שמים.

חזינן עכ"פ מדבריו, שגם לגבי שאר איסורין יש פטור של מתעסק, ורק בעריות אין פטור - בין לגבי חייבי כריתות בין לגבי חייבי לאוין, אבל בעלמא יש פטור של מתעסק אף לענין חייבי לאוין.

★ ★

בגמ': הבמ"ע כגון שאבד מלקט מלבו נתכוון ללקוט ענבים ושכח ופכור תאנים בעינא וחלכה ידו על ענבים כו' דר' יהושע סובר הרי לא נעשתה כוונתו.

בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' רנ"ו, ונדפס באגלי טל החדש סי' ק') תמה על השמטת הרמב"ם דין זה, שאם נתכוין ללקוט תאנים וליקט ענבים, אפילו אבד מלקט מלבו פטור, אף שהביא (בפ"א מהל' שבת הלכה ט') דין דקדם דלקמן דף כ' ע"א.

וכתב די"ל דרק אליבא ר' יהושע ס"ל שמואל לפרש כן, דר' יהושע לשיטתו דס"ל לעיל (ט"ו ע"ב) דתמחויין - צלי שלוק ומבושל מחלקין לחטאות, וס"ל דתמחויין, מחלקין בין לקולא בין לחומרא, ולכן הכא נמי ס"ל דתאנים וענבים שהם שני מינים מחלקים הם, וחשובי כשני גופי מלאכות. אבל לדידן דלא ס"ל דתמחויין מחלקין, לכן תאנים וענבים הם כמלאכה אחת, ורק ברצה ללקוט תאנים ולקט ענבים פטור, משום מלאכת מחשבת, אבל היכי דאבד מלקט מלבו, אי אפשר לפטרו.

דף כ' ע"א

בגמ': היו לפני שתי נרות דולקות ונתכוין לכבות את זו וכיבה את זו, להדליק את זו והדליק את זו פטור וכו'.

כתב הרמב"ם (פ"א מהל' שבת ה"ט) נתכוין ללקוט תאנים שחורות וליקט לבנות, או שנתכוין ללקוט תאנים ואחר כך ענבים ונהפך הדבר וליקט הענבים בתחלה ואחר כך תאנים פטור, אע"פ שליקט כל מה שחשב, הואיל ולא ליקט כסדר שחשב פטור, שבלא כוונה עשה, שלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת עכ"ל, וכתב שם עוד לקמן (בהלכה